

ŠTEV. BROJ 10. * V LJUBLJANI, OKTOBER 1929. * LETO GODINA XI.

Jugoslavija — pozdravljena!

koro enajst let je preteklo, odkar so se tri slovanska plemena na našem jugu združila v enotno državo z imenom kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev pod vladarsko hišo Karadjordjevičev.

Navdušenje, ki je vladalo ob ustanovitvi enotne in samostojne kraljevine, je kmalu poleglo. Politične, plemenske in verske strasti so dobile oblast nad uedinjenjem, bratstvom in ljubeznijo. Že ime kraljevine je izražalo plemenski separatizem, politični boji pa so čim dalje bolj razdvajali narod, ki ga s toliko ljubeznijo in z vsem ponosom imenujemo jugoslovanski, četudi mnogim ta naziv ni bil všeč.

Dne 3. oktobra je bil nepričakovano objavljen nov zakon od Nj. Veličanstva kralja Aleksandra I., ki je odpravil dosedanji naziv naše kraljevine in odredil, da se odslej imenuje kraljevina Jugoslavija, razdeljena ne glede na plemenske in zgodovinske ozire na devet banovin.

Radostno je odjeknil ta širokopotezni čin našega vladarja v srcih vseh pravih in iskrenih Jugoslovenov. Izbrisano je za vedno ime, ki je bilo ovira višjemu nacionalnemu čuvstvovanju in uedinjenju. Uresničena je ideja velikega Strossmajerja in drugih nacionalnih borcev, ki so že davno pred nami videli v duhu enotno državo in edinstveni narod, za kar so žrtvovali vse svoje najboljše sile.

Naša bogata in z vsemi prirodnimi čari oblagodarjena država je dobila svoje pravo ime. Jugosloveni smo! Izbrisane so med nami plemenske razlike, ki so nas razdvajale. Enotno ime bo rodilo večjo nacionalno in državno zavest, četudi ne bo zbrisalo plemenske individualnosti, pač pa bo branilo prejako njeno poudarjanje.

S ponosom in s posebnim zadoščenjem smo sprejeli novi zakon mi Sokoli, ki smo si takoj drugo leto po ustanovitvi enotne sokolske organizacije nadelo jugoslovensko ime. Vedno in povsod smo poudarjali jugoslovensko nacionalno misel in bili smo vselej med prvimi, ko je bilo treba braniti jugoslovensko ime.

Naša ideja zmaguje! Živela Jugoslavija — živeli Jugosloveni!

GRIŠA:

Napoleon in Ilirija.

Romanca.

Ilirija, kraljica,
je spala dolgo let,
o vitezu je sanjala,
da pride jo otet.

Ob skalnatih bregovih
šumečega morjá
je čakala junaka
iz daljnega svetá.

In slušala je godbo
razpenjenih valov,
labodov frfotanje,
skrivnostni šum vetrov.

Poslušala je vzdih
junakov pod zemljó,
in zrla kri rojakov
pod tujčevo petó.

In upala je silno,
da svatje prihité,
da rešijo ji krono,
in zemljo oprosté.

In barčica ponosna
priplula je v pristan,
zbudila se kraljica
iz tisočletnih sanj.

Grmeli so topovi,
donel je grajski zvon,
zasnubil je kraljico
junak Napoleon.

Opomba uredništva: Letos 14. oktobra je preteklo 120 let, odkar je veliki Napoleon oživel kraljestvo Ilirijo. V Ljubljani je bil odkrit v spomin na te čase lep spomenik na Valvazorjevem trgu, ki bo vedno vzbujal vesele spomine na francosko okupacijo. Z velikimi slovesnostmi, pri katerih je sodelovalo tudi Sokolstvo, je bilo v nedeljo dne 13. oktobra izvršeno odkritje. Spomenik, ki ima obliko velike piramide, nosi na eni strani Napoleonovo glavo, na drugi pa glavo Slovenke, pod njima po eno kitico iz Vodnikove »Ilirije oživljene«. V spomeniku je vložen prah neznanega francoskega vojaka, ki je padel pri Nadgorici blizu Ljubljane. Napis, ki ga je sestavil pesnik Oton Župančič, glasi: »Ne vemo, kje si se rodil, ne kod te je vihar podil. Pri nas si pal, za nas si pal, da je naš rod iz mraka vstal.«

† Bratu Žarku Lješeviću.

emilosrdni udarac sudbine otrgnuo te je neočekivano od nas, tvoje braće i sestara iz Mostara.

Nije bilo davno, kada si s nama, pun volje za našu svetu sokolsku ideju, radio i vežbao. A kada su tvoja braća i sestre, mostarski Sokoli i Sokolice, pošli na more, da se na plavom Jadranu odmore od napornog sokolskog rada, pošao si i ti s njima, da svojim mladenačkim veseljem i iskrenim sokolskim bratstvom ulepšáš njihov odmor. A kada si se povratio sa svojim Sokolima u naš dični Mostar, otrže nam te nemila smrt iz naše sredine.

Brate Žarko! Mi Sokoli duboko i iskreno žalimo, što si tako mlad morao da nas ostaviš. Ali, sudbina je tako htela! Do zadnjega časa bio si pravi Soko, a to je dosta!

Pozdravi nam, brate, legije naših Sokolova u mirisnom nebeskom gaju, punom sokolskog Bratstva! Pokloni se senama naših velikana, besmrtnog Tyrša i Fügnera!

Laka ti zemlja, brate, i slava ti!

PRVOSLAV KARAMATIJEVIĆ:

Kakvi treba da budemo.

skrenost, doslednost i samopouzdanje, čednost i pristođušnost. To su bitne crte našeg karaktera. To je ono što nas pravi ljudima i uzdiže od svakidašnjice, gde se grozničavo vodi borba za održavanje svoga »ja«, sitih i bes duše, a na štetu bednih i nevoljnih. Nema li navedenih crta u našem karakteru, onda mi nismo dostojni imena koga nosimo, a koje nas kiti i uzdiže.

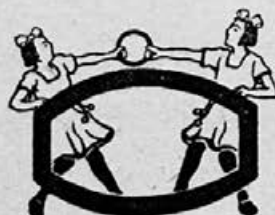
Sve što čoveka čini nečovekom treba da bude od nas proganjano. Bez poštete, hrabro i neumorno. Pakost i laž šibati. Samohvalisanje i neiskrenost prezirati. Patnju, bol i stradanje potlačenih i uvređenih osećati kao svoju rođenu, sopstvenu patnju. Doba dvadesetog veka zahteva od ljudi sa idejama i uzvišenim ciljevima jaku energiju, nesalomivost i istrajnost da bi postigli svoj cilj. Ljudi sa idejama, koje streme višinama, to smo mi, naraštajci. Ne budemo li imali jake volje i poleta za ostvarenje svojih ideala nikad i ni u čemu nećemo uspeti. Pravo ići, kršiti sve prepreke pred sobom, neumorno

grediti ka svom cilju. Nigde poklecnuti, nigde sustati. Samo napred. Uzdignuto ponosne glave i smelo. Pobediti i umreti. To su naše parole. Nastupe li trenuci duševne klonulosti i razočarenja onda smo nesposobni za dalju borbu, ne laku i ne kratku. Do toga ne dozvolimo da dođe, jer je najteže iz takvog se stanja istrći.

Stajati pravo i onda kada vetrovi jaki hoće da nas obore. Prkositi onim dole malim i niskim, bez uzvišenih težnji i misli. Dostojanstveni i svesti svoje svete dužnosti. Modeli najvaspitanijih mladića i dušom i telom. Nada i radost svom Sokolstvu. Ponos budućeg velikog i čeličnog Jugoslavenstva. Stub i temelj ove države. Ljubav vojske i kralja. Oličenje čistote savesti. Nerazumljivi i optimiste u gledanju na život i uspeh sokolskih ideja. Ponosni sa svoga imena i znaka na prsima. Takvi treba da budemo mi, naraštajci. I samo kao takvi možemo biti uzdanica Sokolstvu, jugoslavenskoj misli i našoj lepoj domovini, kojoj su potrebni sinovi neslomive energije i istrajnosti.

.....
MILENKO MIJOLJEVIĆ:

Muški naraštaj u Vukovaru.

Vlastitim se trudom dolazi
do priznanja i slave.

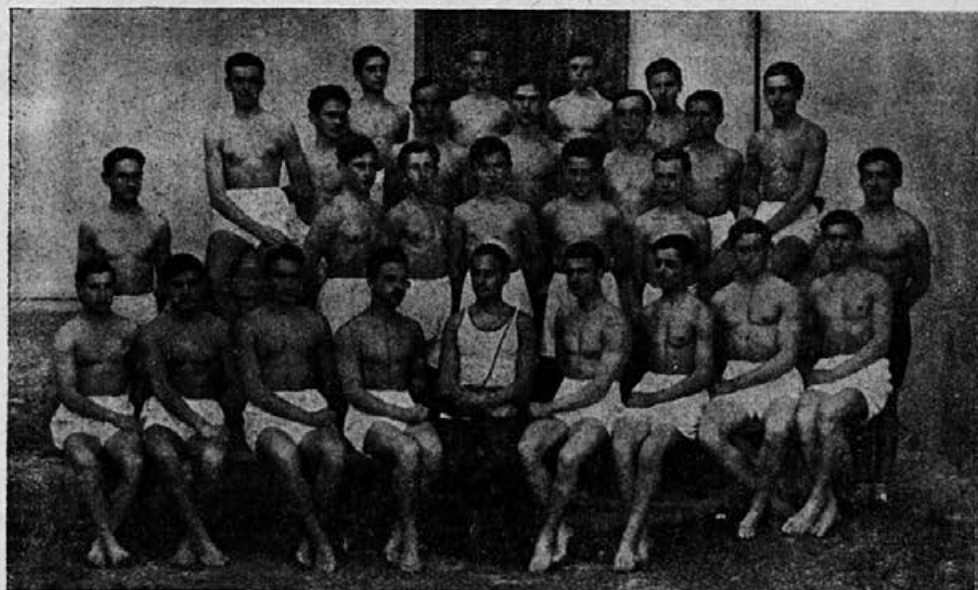
Od početka rada našeg društva muški naraštaj je kod nas zauzimao vidno mesto i uvek se znao održati na zamernoj visini. Glavna zasluga, da je naš naraštaj postigao takvo mesto u društvu, ide u prvom redu našeg mladog i agilnog načelnika, oduševljenog i punog ideala Sokola, brata Andriju Šijanovića. Na drugom mestu nastojali su oko toga i sami naraštajci svojim neumornim radom i neslomljivom voljom, te su tako zajedno sa svojim načelnikom stekli sebi za svoj rad priznanje i pohvalu celog društva.

Brojčano stanje našeg muškog naraštaja kreće se uvek između 25 i 35, što je prema našim prilikama i kad se uzme u obzir da smo mi ograničeni, što se tiče naraštaja, isključivo samo na srednjoškolsku omladinu, vrlo zavidan broj. No usprkos tome, što su to sve đaci i što se oni svake godine izmenjuju, napreduje naraštaj iz godine u godinu sve više i bolje. Makar da je tim izmenjivanjem u nekoliko otežčan rad, jer se uvek mora skoro iz početka raditi i tako delo usavršavanja samo teškom mukom i neumornim radom postizati, ipak se pokazuju plodovi toga rada na svakom koraku. — Na akademiji istupio je muški naraštaj s impozantnim sastavom: »Oj Sloveni« i jednim odeljenjem na preči.

Na župskom sletu u Osijeku nastupio je s jednim odeljenjem za prvenstvo župe i sa više odeljenja i pojedinaca u šestoboju i lakoj

atletici. Odeljenje za prvenstvo župe, sastavljeno sve od samih početnika, ali zato odlučno i ni malo bojažljivo, hrabro je stupilo u borbu s ostalom starijom i iskusnijom braćom iz drugih društava župe, da okuša svoju snagu i pokaže svoju vrednost. Makar da su izgubili zastavu, koju su prošle godine starija braća osvojili, ipak su uspeli da se između osam društava plasiraju na treće mesto sa 518·45 tačaka od mogućih 630 i tako pokažu da su unatoč svoje mladosti dorasli za ovakovu borbu. Od pojedinaca istakli su se naročito braća: Šijaković, koji je postigao peto mesto sa 93·50 tačaka od mogućih 100, Manojlović sedmo mesto sa 91·30 i Relić osmo mesto sa 90 tačaka.

Ovom uspehu i lepom razvitku naraštaja pomoglo je mnogo i to, što su to sve mladi đaci, koji nemaju ni za što drugo da se brinu, osim za svoje zadaće, pa mogu da se predano dadu na rad i svoje mlade sile žrtvuju velikoj ideji Sokolstva i sokolskog bratstva, oni mogu da bez zapreka slede ideju velikog Tyrša i da u svojim mladim nepokvarenim srcima i glavama punim najraznovrsnijih ideala stvaraju osnove i nove misli za bolju budućnost Sokolstva i da pripravljaju i utiru staze za daleki cilj i žučenu želju svakog Sokola — za veliku sokolsku sveslavensku državu u kojoj bi vladao: mir, bratstvo i bratska ljubav.

Muški naraštaj u Vukovaru.

Pomenki o prirodoslovju.

IV.

svojim filozofiranjem me je znanec popolnoma omamil. Včasih sem znal zagovarjati svoje ideje, sedaj pa sem bil kakor otrok, ki mora biti tiho, ko se pogovarjajo odrasli. V takem razpoloženju ponižanega sem vso noč premišljal, kako bi se dvignil, kako bi se mu uprl, kako bi mu pokazal, da je njegovo naziranje zmotno. Zbiral sem argumente, ki sem jih slišal ob raznih prilikah in čital v raznih knjigah. Veliko je število priznanih učenjakov, ki so mojega mnenja, in njih avtoriteta me je podžigala, bodrila k boju. Saj je izključeno, da bi nobeden teh bistroumnih ljudi ne opazil protislovja pri svojih dedukcijah, če bi le katero bilo. Čutil sem se trdnega, tako gotovega, da sem svojemu znancu vrgel rokavico in si ga privoščil v razpoloženju večerne zarje.

»Ste li že pomislili, kako čudovito je ustvarjena vsa природа? Že v drobcih te skale, v teh kristalih koliko je leska in simetrije! In koliko vrst je teh mineralov v najrazličnejših oblikah in barvah! Noben geometer ne bi mogel nanizati molekul pravilneje od narave in tako lepo, da ta mrtva snov, skozi katero se lomijo žarki, razgibajoč se v bajne mavrične barve, omamlja človeka, ga očara, zaslužni. Kateri arhitekt bi mogel zgraditi lepše, čudovitejše dvorane kakor so razne podzemске jame s svojimi kapniki? Kateri stavbenik more postaviti veličastnejše spomenike od nebotičnikov v Alpah ali v Himalaji? — Bil sem v Rimu. Ogledal sem si največjo cerkev na svetu, a vtisk, ki ga je name napravila, je popolnoma splaknil, ko sem ob Gardskem jezeru strmel v velikane, proti nebu se vzpenjajoče, obsevane od nizkega solnca. Mar ne kaže vse, da se mora nahajati stavbenik nad stavbeniki?

Ste li že opazili, kako krasen je tudi najenostavnejši cvet? Nobena čipkarica ali vezilja ni sposobna takšnih fines. In kako ekonomično je vse sestavljeno! Vsaka bilka je zgrajena najugodneje z najmanjšo uporabo materiala. Nobeden, niti največji inženjer na svetu ne bi mogel bolje konstruirati. Kje se morejo človeški proizvodi tako prilagoditi raznim okoliščinam in se ploditi kakor te tudi najneznatnejše stvari? Ne priča vse od največjega drevesa do najmanjše bakterije, da je izšlo iz rok mojstra vseh mojstrov?

In živali? Če bi bile tudi samo avtomati! Kateri iznajditelj bi mogel sestaviti vsaj nekaj takega, kakor je najenostavnejše živo bitje, ameba? A imamo više organizirana bitja v najrazličnejših modifikacijah in kombinacijah, ob katerih odreče vsak razum, kakor ob člo-

veku ob kroni stvarstva. Še slepcu se morajo odpreti oči in priznati moramo, da je vse produkt inteligence, ki prekaša vsako človeško.

Kako umno se izpopolnjuje življenje živali z rastlinskim! Kako pametno so živa bitja razdeljena po krajih, ki so zanje najprikladnejši! Kako so opremljena in urejena, da se uspešno upirajo neprikladam, da se branijo in ohranijo!

In romarjem, ciganom v živalstvu, kakršni so najbolj znane ptice selivke, kdo jim kaže pot v tujino, v ugodne kraje, kdo jih vodi, da najdejo vsako leto točno svoje staro gnezdo?

Stvarnika nisem videl, pa ga čutim. Čutim ga, ko mi prekipeva srce od veselja ali se krči v žalosti. Čutim ga v ljubezni, ob rojstvu in smrti. Čutim ga spomladi, ko vse utriplje v vzbujajočem se življenju, in pozimi, ko narava mirno sladko spava.

Kaj pa je umetnost? Ali ni odsev njegovega sijaja, ki se odžarja v umetnikovem srcu? Kaj je harmonija oblik, barv in zvokov, če ni izraz njegovega bitja?

Je li mogoče vse to prevara? In če je, no potem mora biti vendar eden, ki nas vara, a to le, ker ga ne razumemo.«

Proti koncu sem govoril v razburjenju, ker sem videl, da se znanca nič ne prime. Mislil sem, da ga zadenem v živo, a on me je poslušal, kakor zdravnik pacienta, kakor spovednik grešnika, o katerem že vnaprej ve, kaj mu bo povedal. Ko sem končal, mi je dobrodušno rekel, da mi je na razpolago z raznimi bolj ali manj sličnimi argumenti, če me zanimajo, da pa je njegovo mnenje o vsem tem precej različno od mojega in mi ga hoče razložiti, ko bo imel več časa na razpolago kot ga ima nocoj.

Izveri.

Blagor tebi, ako si vnuk. Celo največji nezaupljivec ti prisodi 10 odstotkov vrednosti tvojih prednikov. To pa je pogosto še za 100 odstotkov preveč.

Marsikdo malo zasluži, vendar časih zasluži več nego zasluži.

Ker človek nima perja, se mora s tujim krasiti.

Ničle nimajo nobenih oglasnosti.

Ničemurnost ima najboljši spomin.

Potrudi se, da boš počenjal svoje lastne neumnosti.

Izdajica.

Igrokaz u tri čina.

Po Stevanu Sremcu priredio Velimir Gašparić.

(Nastavak.)

4. Prizor.

Svi (*izvukoše mačeve i na njima se zaklinju*).

Veljko (*govori prvi*): Mi Srbi...

Svi (*za njim*): Mi Srbi...

Veljko: zaklinjujemo se pred Bogom svemogućim,...

Svi: zaklinjujemo se pred Bogom svemogućim,...

Veljko: da ne ćemo izdati jedan drugoga, pa makar nam grozile najveće muke. ...

Svi: da ne ćemo izdati jedan drugoga, pa makar nam grozile najveće muke. ...

Veljko: Ako bi se ipak tko našao između nas, da nas izdade,

Svi: Ako bi se ipak tko našao između nas, da nas izdade,

Veljko: neka umre najgroznijom smrću.

Svi: neka umre najgroznijom smrću.

Veljko: A sada izvucite ispod nedra svoje krstove, da se na njima zakunemo! (*Vuče krst iz nedra*.)

Svi (*izvuku krstove*).

Veljko: Zaklinjemo se pred Bogom svemogućim i Bogorodicom, da ćemo ubiti sultana Mehmeda. ... (*Poljubi krst*.)

Svi: Zaklinjemo se pred Bogom svemogućim i Bogorodicom, da ćemo ubiti sultana Mehmeda. ... (*Poljube krstove*.)

Veljko: Pa makar i morali umreti pod najstrašnijom smrću. ...

Svi: Pa makar i morali umreti pod najstrašnijom smrću. ...

Veljko: A sada braćo izrežimo svaki po jedan krst na ovoj lipi (*pokaže na lipu*) i još jednom se zakunimo (*vadi nožić i počne rezati krst*).

Svi (*isto tako načine kao i Veljko. Kad su izrezali krstove, počne opet Veljko*).

Veljko: A sada se zakunimo na tome svetome drvetu Slavena (*mala stanka*). — Mi se zaklinjemo,

Svi: Mi se zaklinjemo,

Veljko: da ćemo ubiti sultana Mehmeda.

Svi: da ćemo ubiti sultana Mehmeda.

Veljko: Proklet neka bude onaj, koji bi izdao pomisao i delo naše.

Svi: Proklet neka bude onaj, koji bi izdao pomisao i delo naše.

Veljko: A sada se braćo izljubimo. (*Veljko pride svakome i poljubi ga. Tako i ostali čine*.)

Dorđe: Tako, braćo, sada smo se zakleli i svaki od vas će dobiti po jedan bodež, kojim će ubiti Mehmeda. — Taj bodež skrivi ćete u nedra. — A sada idem po bodeže (*odlazi za kulise na levo*).

5. Prizor.

Ostali su neko vreme zamišljeni i šute, dok ne vide, da ide Dorđe.
— *Kratak odmor.*

Marko: Evo ide Dorđe, nešto nosi (*pokazuje prstom na njega*).

Dorđe (*dolazeći govori*): Evo vam, braćo, po jedan bodež, i svaki neka misli na svoju zadaću (*deli bodeže*).

Veljko: Mi smo, braćo, svoje svršili, a sada na posao!

Milutin: Bog nam pomogao!

Svi: Pomozi nam Bog! — *Sada se počnu razilaziti, samo Dimitrije ostane sam. Podboči rukom bradu i tako se šeće po vrtu sultanovu. Kad opazi da je sam, progovori.*

6. Prizor.

Dimitrije (*sam za sebe, poluglasno*): Strašna misao: cara umoriti! (*Stanka.*) Što im je zla napravio taj veliki sultan? — Što im je siromašne domove popalio, siromašnu majku i oca ubio? Ta, bolje je, da ih je ubio, bar se ne muče na tom svetlu! Ta to je bolje i za njih. Nije li sada bolje, kad imaju svega dosta, nego prije, kada su bili siromasi? To su zbilja ludaci! (*Mala stanka.*) Pa ako oni misle ubiti cara, ne moram ga ja. (*Opet se zamisli.*) Ali prisegu sam položio. (*Opet šuti i misli neko vreme.*) Što je za mene hrišćanska kletva! Ta ja nisam više pravi hrišćanin, ja sam već odavna musliman. — Čudim se samome sebi, da još uvek nosim taj drveni krst. (*Segne u nedra te krst izvadi i neko vreme gleda, pa onda ga baci u bližnji grm.*) Tako, sada sam se i te čarolije rešio. Ako bi šta vredio ovaj krst, onda ne bi danas, kako oni vele, robovali. — Ha, ha, krasna ti je to robija! U svili i kadifi lepo odeven, i još možeš, da se sultanu sviđiš, pa da te pomakne čak i u vezira svoga. (*Opet zašuti.*) — Neka, neka oni rode zavere, njih će to stajati života, a ja, da se ulaskam sultanu, ja ću mu sve to ispričati; a on neka radi s njima što hoće. Glavno je, da ja budem bogat i silan. A oni, ako su tako bedasti, nek se muče. Ha, ha! Neka se samo muče ludaci. (*Opet neko vreme šuti i nešto misli.*) — Još i bodež su mi dali, mislili su zbilja, da sam tako lud kao i oni. Neka — neka, i njih će kazniti njihov Bog... E, braćo Novobrdani, ne valja vam posao... A što će meni taj bodež? (*Segne u nedra, te ga prelomi i baci.*) Ja nisam ubojica. (*Opet šuti, te se zamisli.*) Ha, ha, ha, hoće da ih poderani srpski guslari slavel! Ha, ha. Hoće, da budu svi Obilići! — No, platit će toga Obilića pošteno. —

A sada idem da kažem sve sultanu, jer bi mogao zakasnuti. Pa onda ne bi mogao dobiti nagrade, a što bi bilo još gore, moglo bi me stajati života. (*Odlazi proti sultanovoj palači.*)

Z a s t o r p a d a.

II. ČIN.

O s o b e u II. č i n u :

Sultan Mehmed.	Treći vezir.
Hata,	Ali-rašid, glavni vezir.
Fata,	Prvi lala.
Ummihana,	Drugi lala.
Hasana,	Treći lala.
Dimitrije, sluga.	Prvi dželat.
Prvi vezir.	Drugi dželat.
Drugi vezir.	12 stražara.
Obični sluga, i sve osobe iz prvog čina.	

Muška odaja u sultanovu dvoru.

Soba je lepo na turski način uredena. Na stenama vise teški i krasno izvezeni perzijski čilimi. Na zadnjoj steni su dva velika prozora sa železnim rešetkama. S prozora se vidi u perivoj. Između ta dva prozora visi jedan čilim, na čilimu vise dva krasna turska mača, a u sredini turska kubura. Sunce baš zalazi i šalje zadnje svoje trake u sultanovu sobu. Na sredini te sobe je niski turski divan, pred divanom su tri oniska stočića. Na srednjem je mangala, sa živom žeravicom, a kraj nje je na desnoj strani zlatan ibrik sa kavom. Na trećem stočiću stoje na posebnoj podstavi male lule i jedan bojadisan čibuk. I po podu su isto prostrti čilimi. Levo i desno su vrata.

1. prizor.

Sultan i četiri robinje.

Sultan leži na dušek u postrance, čisto miran i puši iz dugačaka čibuka. Uz glavu mu sedi robinja Fata, te mu puni duvanom lulice. Robinja Hata i Ummihana sede mu do nogu. Hata ima gitaru i svira, Ummihana peva. Hasana mu sedi za leđima te ga gladi po licu.

Sultan (zlovoljno): Daj, prestanite pesmu pevati, već mi dodijala danas!

Hata: Što je tebi danas, presvetli sultane?

Ummihana: Kanda više ne mariš za naše popevke? Već smo ti danas ispevale sve što znamo.

Sultan (*mahne rukom i uzdahne*): Ah — prestani pevati (*i opet nastavi pušenje*).

Fata: Danas si, dragi sultane, previše popušio, pa mi se čini, kanda ti ne prija više duvan.

Sultan: A, pusti to! (*Leno se premakne sa divana.*) Nekad sam više pušio. Ne nabrajaj mi te ludosti. Znam ja šta radim, nisam dete. Hasana! (*Okrene se k njoj.*) Daj napuni mi ibrik sa kavom. I toga mazenja mi je već dosta.

Hasana (*se ustane i puni ibrik te ga nosi sultanu*): Daj, na, okrepi se, ne treba, da uvek te čibuke u ustima držiš!

Sultan: Nemaj brige ti za mene, Hasana! Opet ti velim!...

Fata (*sama za sebe*): Taj čovek je uvek nezadovoljan.

Sultan (*okrene se Hati*): Daj onu znaš — koju si pred dva dana svirala — no — kako se zove?

Hasana (*mu pomogne*): Smrt Turkinjice?

Sultan (*kimne glavom*): Da, da, tu, tu.

Hata (*počne udarati na gitaru i zapjeva a odmah za njom počne i Ummihana*):

Vezak vezla Šumbašića Fajka,
veze Fajka svilena pojasa,
k njoj dohodi Ali-begovica,
i njojzi govorila:
»Kaži pravo, Šumbašića Fajko,
komu vezeš svilena pojasa?«
Odgovara Šumbašića Fajka:
»Kad me pitaš, gospodice moja,
eto vezem svilena pojasa
Ali-begu, tvome gospodaru.«
Govori joj Ali-begovica:
»Prodj' se, Fajko, gospodara moga!
Ja ću tebe udomiti l'epo
za Aliju, djevera mojega.

2. prizor.

Medutim, kad su ispevale do »gospodara moga« ude u sobu sultanov stražar na desna vrata sa puškom na ramenu i sa sabljom da maškinjom o boku, po turski pozdravi sultana.

Džafir (*klanjajući se, govori*): Carska glava turske zemlje! Pred vratima tvoje odaje stoji sluga tvoje carske milosti Dimitrija, te hoće sa tvojom visosti da govori. (*Hata i Ummihana prestanu pevati.*)

Sultan (*metne cev iz usta, kojom je pio kavu i izdere se*): Šta hoće to đaursko pseto?!

Džafir: Veli, da ima tvojoj milosti nešto jako važna reći.

Sultan: Pa neka unidje to daursko pseto! Da vidimo što ima da kaže. (*Okrene se glavom prema Hati i Ummihani.*) No šta ste prestale, vama je već dodijalo, je li? (*Opet metne cev u usta.*)

(*Hata i Ummihana opet počnu pevati:*)

Tanku ću ti kulu nagraditi
ukraj moje, kao i u mene;
blago ćemo deliti na pola.« —
Govori joj Šumbašića Fajka:
»Fala tebi, gospođice moja,
Na Aliji — na tvome djeveru,
ne ću, mlada, ja djevera tvoga,
nego bega tvoga gospodara!

3. prizor.

Uto unide Dimitrije, po turski pozdravi i stavi ruke na prsa. A one dalje pevaju.

Beže će se oženiti za me.«
Kad je čula Ali-begovica,
jadno ti se u svom srcu nađe.
Šeta k Ali svojemu djeveru,
govori mu Ali-begovica:
»Ženi mi se, Alija djevere,
lijepom mladom Šumbašića Fajkom!

Sultan (*proti Dimitriji, izvadi cev iz usta*): Šta mi imaš da kažeš, srpska slugo moja?

Dimitrije: Eto sablje (*pokaže na sablju, što visi na zidu*), a evo tamo u vrtu tvome, zaveriše se sedam Srbalja, da će tebe danas pogubiti. A jer ja volim i štujem, ja nevredno stvorenje, silnog cara i gospodara, zato sam ti došo i to poručio, da čuvaš svoj dragi život.

Sultan (*probledi i uzvrpolji se na svom dušeku, te dade znak rukom neka prestanu pevati i baci cev iz ruke*): Zar je to istina?! — Ne laži svome gospodaru!

Dimitrije (*metne desnu ruku na srce*): Tako mi Alaha!

Sultan (*smireno*): Neka ih, neka dođu! (*Malo stane i metne ruku na glavu Dimitrije.*) Blago tebi, a teško njima, ako su ti reči ove istinite, verna slugo Tomašiću!

Dimitrije: Eto sablje (*pokaže na sablju, što visi na zidu*), e evo glave roba tvoga, koji ne sme lagati pred gospodarem svojim!

Sultan (*neko vreme pusti onako stajati Dimitriju, robinje jedna drugoj nešto šapuću, a sultan sedi zamišljen*): Sada možeš ići u vrt i tamo se šetaj, dok te ne pozovem.

Dimitrije (*se pokloni*): Razumem, svetli care! (*Ode.*)

4. prizor.

Sultan (*opet neko vreme sedi i misli a onda sav uzrujan ustane se i počne šetati po odaji gore i dolje*): Ova Raška gamad hoće da ubije cara! Ha, ha, platit će to skupo! (*Okrene se prema Fati.*) Fata, zovni mi vezira Ali-rašida, neka odmah dođe ovamo! Kaži mu, da ga zove njegov car.

Fata (*se ustane i pokloni, te reče*): Razumem, presvetli gospodaru!

Sultan (*kad je Fata otišla okrene se šetajući gore i dolje k ostalim trima*): Je li i među vama koja, koja je željna moje krvi? Svima je vama i suviše dobro. Da okusite po koji put bič, ne bi vama dolazila misao ubijati cara i gospodara. (*Neko vreme šuti.*) A sada i vi ajte u svoje odaje! Hoću da budem sam. Nije mi više do vaše zabave. (*One odilaze uplašeno na vrata desno.*)

5. prizor.

Kad su one otišle, neko vreme je sultan sam, te šeće, onda malo stane i ode na vrata u ložnicu na levo govoreći sam za sebe.

Sultan: Idem da obučem željeznu košulju.

Sada je neko vreme soba prazna.

6. prizor.

Medutim, dok je bio sultan u ložnici, uđe u sobu vezir sa Fatom. Fata videći, da nema ni jedne unutra i ona ode van.

Ali-rašid (*sam*): Šta ima danas važna naš sultan? Inače me malo kada treba, sigurno mora biti nešto vrlo važno. Valjda opet misli na vojsku? (*Zašuti.*)

(*Nastaviće se.*)

RUDOLF HORVAT:

Peš na morje.

(Dalje.)

9. Sušak — Delnice — Kočevje.

rudno, počasi hrope vlak navzgor. Kakšen težak pristop imamo k morju, kako majhno je glavno пристаниšče naše države! Kdaj izkopljemo toliko zakladov iz naše zemlje, da si bomo zgradili veliko, svetsko pristanišče — velika, širna vrata v široki svet? Kdaj se razpletejo po naši zemlji široke železne ceste, da nas hitro dovedejo na naše morje, da vsipljejo naše bogastvo ven, da nam prinašajo nazaj še večje zaklade? Kdaj?!

To vprašanje se nam zdi, da ponavlja težko sopihajoča lokomotiva, ko se siloma poganja navzgor v Visoko Hrvatsko — Gorski kotar. Nebroj prekrasnih spominov nam polni dremajoče misli, dokler nas ne premaga spanje. Ko obstane vlak na kaki postaji, se dvignemo, da pogledamo, kje smo.

Tako se vozimo v jutranji mrak, dokler se ne ustavimo v oblačnem jutru v Delnicah.

Zopet naprtamo nahrbtnike. Gremo navzdol skozi Delnice, navzdol med lepimi iglastimi gozdovi proti Brodu. Temni, sivi oblaki vise nizko na nebu in ne obetajo ničesar dobrega. Zato kar najbolj pospešimo korake, da nas naša zadnja straža Francelj in Vilko komaj še dohajata. Po strmih bližnjicah smo naenkrat v dolini. Ko vidimo pred seboj Brod, se začno vsipati prve kaplje; torej v teku proti Brodu! Tu se zatečemo v gostilno ob mostu, da zajtrkujemo. Tudi za kosilo morata skrbeti Drago in dežurni, zakaj danes ni v našem načrtu nobenega večjega kraja za opoldanski počitek.

Po enournem odmoru zapustimo hrvatsko zemljo in jo mahujemo nazaj v svojo ožjo domovino — Slovenijo. Od Kolpe spemo navzgor skozi male vasi proti Kočevju. Dež je v začetku ponehal, toda proti poldnevu se začne vsipati znova. Ker lije vedno močnejše, se zatečemo v majhno hišico ob cesti. Prijazna gospodinja nam odstopi prostor pri mizi, kjer si razdelimo kosilo.

Med tem časom se je po hudem nalivu zvedrilo, zato se kmalu odločimo za odhod.

Pot nas vodi sedaj po mali planoti. Ko srečamo nekaj kmetov in jih vprašamo, kako daleč je še do Kočevja, nam odgovarjajo v čudnozveneči slovenščini. Tedaj se spomnimo, da hodimo že po kočevskem nemškem jezikovnem otoku.

Zanima nas, kako je nastal ta otok sredi slovenske zemlje. Čitali smo o tem sledeče: — Odkar so prišli Slovenci pod frankovsko vrhovno oblast, so smeli vladarji svobodno razpolagati s podjarmljeno zemljo. Zato so jo darovali nemškim plemičem, nemškim samostanom in škofijskim cerkvam. Ti so pa oddajali svet zopet naprej. Tako so darovali nemški plemiči Ortenburžani, ki so dobili v last Kočevje in kočevsko deželo, to zemljo nemškim naselnikom med leti 1350 in 1360. Nastala je nemška kolonija Kočevarjev.

Ta kolonija se je hotela pred vojno na vse načine širiti po bližnjem slovenskem ozemlju. Nemci so zasledovali višji smoter, ki ga je označil knez Auersperg ob priliki razširjenja kočevske gimnazije: »Nemški bratje, ne pustite, da bi izginil kočevski otok, ker preko njega moremo in moramo priti do Adrije!« (Beg, Slovensko-nemška meja na Kočevskem.)

Pregovor naš pa pravi: »Nobeno drevo ne zraste do nebes«. Tako tudi nemško ni.

Ob takem premišljevanju dospemo skozi vasi Morava in Stalcarji. Ko se cesta prevali, vidimo spodaj dolino, po kateri teče Črni potok, glavna reka Kočevske kotline.

Popoldne dosežemo mesto Kočevje, glavni kraj jezikovnega otoka. Že oddaleč nas pozdravi dvostolpna cerkev. Vendar se mestu ne bližamo s prijetnimi občutki. Treba bo namreč iskati prenočišča, ker nam ondotno Sokolsko društvo na našo prošnjo niti odgovorilo ni.

Ogledovanje mesta je kaj kmalu gotovo, ker razen starega Auerspergovega gradu in že imenovane cerkve ni tu nič posebnega. V bližini mesta je pač še premogovnik in več znanih kraških podzemeljskih jam, a vsega tega si ne moremo ogledati.

Od dolgega pota že precej trudni si iščemo prenočišče. Krenemo v gostilno Beljan, ki ima samoslovenski napis — in sreča nam je bila mila. Prijazna gospodinja nam lepo postreže in nam odkaže prenočišče v senu. Ko se še ogrejemo s toplim čajem, se uslužni gospodinja prav vljudno zahvalimo in odidemo spat.

10. Kočevje — Ribnica — Velike Lašče.

Čisto umito nebo nas pozdravlja drugo jutro, ko hitimo dalje skozi zadnje nemške vasi proti Ribnici. Kmalu zapustimo Kočeysko kotlino in pridemo v Ribniško dolino. Na levi jo zapira gorovje Velika gora, ki je vsa pokrita z gostimi gozdovi, na desni strani pa se dviguje Mala gora z ljubko cerkvico sv. Ane.

Sredi gozdov Velike gore tik pod grebenom opazimo bele stene, ki se imenujejo Ribniški svatje. V »Vodiču« čitamo o teh stenah sledečo basen: — Nekdaj so se vračali svatje preko Velike gore domov. Solnce je močno pripekalo. Nevesta ga je tedaj proklela, ker ji je opalilo njeno svileni svatbeno oblačilo. Godec jo je zaradi tega posvaril rekoč: »Da bi ti odpadel jezik, ker proklinjaš solnce.« V tistem trenutku so okameneli vsi svatje v stene. Ušel je le godec. Pa tudi njemu je okamenel mezinec na roki. —

Kmalu dospemo v Dolenjo vas in nato v trg Ribnico. Ta ima lepo, v romanskem slogu zgrajeno cerkev in znan grad.

Ribničani (prebivalci vse Ribniške doline) se bavijo največ z izdelovanjem »sühe robe« (škafov, rešet, sit, lesenih žlic itd.), s katero so včasih zelo krošnarili po svetu. Znani so tudi po svoji prebrisanosti in mnoge narodne šaljivke jih zbadajo zaradi njihove »modrosti«.

Tudi tu so nas pustili bratje na cedilu in tako smo bili zopet prepuščeni samim sebi. Prepričali smo se, da je treba v naši organizaciji še mnogo, mnogo dela, da bo res vzorna bratska organizacija.

Po kosilu jo mahamo dalje. Zapustimo kmalu Ribniško dolino in sedaj nas objame hlad lepe soteske, vse zarasle s temnimi gozdovi. Sredi te romantične pokrajine leži postajica Ortenek z grajščino.

(Dalje prihodnjič).

Osvečenje temelja Sokolskog doma u Bijeljini. Prvi put u istoriji Bijeljine, a napose Bijeljenskog Sokola, obavila se na 22. septembra ov. g. svečanost, koja je prikupila sve iskrene rodoljube, javne radnike, i čestite građane, ne samo naše varoši nego i iz mnogih drugih mesta, jer toga dana obavilo se svečano osvećenje temelja Sokolskog doma u Bijeljini, a to je prvi korak, prvi vidan znak jačih napora naše sredine za kulturnim i društvenim napretkom svojim. To je događaj koji predstavlja novu etapu u našem kulturnom i nacionalnom napretku. Sokolski dom treba da bude, i biće, žarište i centar odakle će strujati novi, zdraviji život naših generacija, i izvor životne snage za sva buduća nastojanja i napore za kulturni i društveni preporodaj naše začmale i teško pokretljive sredine.

Uz bratsku saradnju sokolskih društava iz Tuzle, Zvornika, Kreke, Lukavca, Brčke i Srem. Mitrovice, cela ta svečanost ispala je odlično, jer i građanstvo je ozbiljno shvatilo poziv, i svesno je, neučiniti li sve da ta svečanost što bolje uspije znači ogriješiti se o svoju građansku i nacionalnu dužnost, i na sebe primiti tešku odgovornost pred svojom omladinom, svojom rođenom deocom, za nedostatak moralnog i nacionalnog vaspitanja i tjelesnu zaostalost njihovu.

Još u subotu pre podne počeli su stizati strani gosti i delegati. Istog večera bila je u hotel »Drini« intimna večera sa igrankom.

U nedelju u 10. sati pre podne izvršeno je osvečenje temelja, gde je izaslanik Nj. V. kralja, general g. Vlad. Belić održao jedan vrlo lep govor, a zatim je saopštio

da je Nj. V. kralj pristao da Dom nosi ime Nj. k. Visočanstva predstolonaslednika Petra, a ujedno je predao 25.000 Din koje je Nj. V. kralj blagoizvoleo poslati kao svoj prilog na temelj. Tu su još govorili brat dr. Aca Bogdanović, starešina Bijeljinskog Sokola, župski sekretar iz Tuzle brat Voj. Bogičević i izaslanik JSS.

U 11 sati bio je ophod sokolskih društava, školske mladeži, i svih korporacija kroz grad.

Posle podne u 4 sata priređen je javan čas koji je i moralno i materialno ispaovrlo dobro i na opšte zadovoljstvo sviju. Pored Sokola iz Bijeljine nastupila su još sva Sokolska društva koja su došla.

U 9 sati u veče priređena je sokolska akademija u čijem su programu takođe učestvovali vrste sokolskih društava iz Brčkog, Zvornika, Mitrovice, Bijeljine i Lukavca.

I tako je protekla ta najveća svečanost koju je ikad Bijeljina zapamtila.

Mirko Đukanović.

Najdaljši predor v Združenih državah.

Letos je bil dovršen najdaljši prerov v Uniji, in sicer tako naglo, da poseka vse druge. Ta podmolina gre pod goro Cascade v državi Washington. Meri 12 km 874 m in je bilo treba 3 leta za zgradbo. Tunel Moffat v Coloradu ima 3 km manj, a je bil dodelan v štirih letih in pol. Štirji evropski preduhi, od katerih so trije malce daljši od cascadskega, so bili napravljeni v sedmih do štirinajstih letih. Naglica dela je tem znamenitejša, ker so vse stene v predoru od cementa, česar ni pri vseh omenjenih predorih.

»Sokolice« izhaja 20. dne vsakega meseca in stane letno 20 Din.

Urednik Ivan Bajželj v Ljubljani, Poljanska cesta 15/V.3.

Uprava pri JSS, Ljubljana, Narodni dom. Izdaja in zalaga Jugoslov. Sokolski Savez v Ljubljani. Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francé Štrukelj). Poedini broj 2 Din. Ček. račun 10.932